

KHAI THÁC VÀ PHÁT TRIỂN CHỈ DẪN ĐỊA LÝ “Gừng Kỳ Sơn”

■ Khánh Thư

Chỉ dẫn địa lý (CDDL) Gừng Kỳ Sơn

Cây gừng được trồng ở huyện miền núi Kỳ Sơn của tỉnh Nghệ An từ những năm 60-70 thế kỷ trước, tập trung chủ yếu ở các xã đồng bào dân tộc Mông. Hàng năm, hàng ngàn tấn gừng được tiêu thụ tại các thị trường lớn trong nước như Sài Gòn, Hà Nội và một phần xuất khẩu sang thị trường Ấn Độ, Pakistan, Bangladesh, các nước Tây, Trung Á thông qua các công ty như Cổ phần đầu tư và phát triển Hợp tác xã và Doanh nghiệp nhỏ (CSECO), Công ty DRAGON Việt Nam, Công ty Nafood...

Hiện nay gừng được đồng bào trồng nhiều ở các xã như: Na Ngoi, Bảo Thắng, Đoạc Mạ, Mường Lống, Huồi Tụ, Tây Sơn, Nậm Cắn, Nậm Càn,

Mường Ải, Mường Típ, Keng Đu, Na Loi, Bắc Lý, Mỹ Lý và Bảo Nam. Trong đó, trồng nhiều nhất là ở xã Na Ngoi với trên 150ha. Gừng Kỳ Sơn có hàm lượng tinh dầu, chất cay (Gingerol) cao hơn so với gừng ở các nơi khác do được sản xuất trong một vùng có nhiều đặc thù về các yếu tố tự nhiên. Nghề trồng gừng nơi đây gắn với việc bảo tồn các giá trị văn hóa cho địa phương, được người dân bản địa sản xuất theo phương thức truyền thống, tạo ra sản phẩm an toàn cho người sử dụng và từng bước phát triển theo hướng hàng hóa.

Gừng Kỳ Sơn có đặc điểm về hình thái và chất lượng đặc thù

Gừng Kỳ Sơn có những đặc điểm về hình thái và chất lượng đặc thù có thể dễ dàng phân biệt so với các loại củ gừng ở các vùng khác. Kết quả nghiên cứu phân tích đã cho thấy: Các chất cay Gingerol, hàm lượng tinh dầu và một số chỉ tiêu chính chất lượng trong củ gừng trồng ở huyện Kỳ Sơn đều cao hơn các đối chứng. Đất trồng gừng huyện Kỳ Sơn có độ ẩm cao, tỷ trọng trung bình, hàm lượng các bon hữu cơ tổng số, đạm tổng số và lân tổng số giàu nhưng nghèo kali tổng số; hàm lượng các chất dinh dưỡng dễ tiêu giàu; hàm lượng các nguyên tố vi lượng trong mức trung bình đến hơi cao so với giá trị trung bình chung trong đất của chúng là rất đặc trưng để cây gừng phát triển. Ngoài ra, các yếu tố về độ cao trồng gừng từ 700m trở lên so với mực nước biển, khí hậu mát mẻ, biên độ nhiệt dao động từ 15-25°C, nơi sương mù bao phủ quanh năm, thời gian sương mù bao phủ từ 14-18 giờ/ngày, lượng mưa hàng năm từ 1.500-2.000mm, độ ẩm lớn, đất giàu mùn đã tạo cho gừng Kỳ Sơn có chất lượng mà không nơi nào có được.

Vì vậy, có thể thấy, việc gừng Kỳ Sơn được bảo hộ CDĐL là điều rất cần thiết đối với nông hộ và hoạt động của Hợp tác xã trong địa bàn huyện. Nhất là khi trước đó, thương hiệu Gừng Kỳ Sơn vẫn chỉ được biết đến qua truyền miệng mà chưa được đăng ký nhãn hiệu khi xuất khẩu. Ngày 15/11/2019, sản phẩm gừng củ của huyện Kỳ Sơn đã được Cục Sở hữu trí tuệ cấp văn bằng bảo hộ CDĐL tại Quyết định số: 5587/QĐ-SHTT về việc cấp Giấy chứng nhận Đăng ký CDĐL số: 00077. Đây là CDĐL thứ 2 của Nghệ An và thứ 77 trong cả nước. Khu vực địa lý tương ứng với CDĐL “Gừng Kỳ Sơn” là vùng địa lý có các điều kiện đặc thù được xác định là 919,10ha, bao gồm 15 xã, thuộc huyện Kỳ Sơn: Na Ngoi: 295,5ha; Bảo Thắng: 10ha; Đoạc Mạ: 100ha; Mường Lống: 50ha; Huồi Tụ: 120 ha; Tây Sơn: 150ha; Nậm Cắn: 50ha; Nậm Càn: 30ha; Mường Ải: 20ha; Mường Típ: 15ha; Keng Đu: 25ha; Na Loi: 10ha; Bắc Lý: 13,6ha; Mỹ Lý: 10ha; Bảo Nam: 20ha. Bao gồm 2 giống gừng chủ yếu: Gừng dế: 436,0ha; Gừng trâu: 483,10ha.

Để quản lý và khai thác phát triển tốt CDĐL Gừng Kỳ Sơn, các hệ thống quản lý CDĐL Gừng Kỳ Sơn

đã được xây dựng: Quy chế quản lý và sử dụng CDĐL “Kỳ Sơn” dùng cho sản phẩm củ gừng của huyện Kỳ Sơn, tỉnh Nghệ An; Quy chế kiểm soát bên ngoài CDĐL “Kỳ Sơn” dùng cho sản phẩm củ gừng của huyện Kỳ Sơn, tỉnh Nghệ An; Xây dựng mô hình quản lý CDĐL “Kỳ Sơn” dùng cho sản phẩm củ gừng của huyện Kỳ Sơn, tỉnh Nghệ An; Quy chế tem nhãn, bao bì và các hình thức sử dụng CDĐL “Kỳ Sơn” dùng cho sản phẩm củ gừng của huyện Kỳ Sơn, tỉnh Nghệ An; Hệ thống sổ sách theo dõi, ghi chép thông tin, kiểm tra việc sử dụng CDĐL “Kỳ Sơn” dùng cho sản phẩm củ gừng của huyện Kỳ Sơn, tỉnh Nghệ An; Quy chế quản lý nội bộ CDĐL “Kỳ Sơn” dùng cho sản phẩm củ gừng của huyện Kỳ Sơn, tỉnh Nghệ An chặt chẽ, phù hợp, hiệu quả, có cơ sở pháp lý, tổ chức hội thảo, góp ý, lấy ý kiến các chuyên gia các thành viên tham gia, hoàn thiện, ban hành, tập huấn cho người dân và được áp dụng hiệu quả vào thực tế.

Đã xây dựng hệ thống các phương tiện, điều kiện quảng bá, giới thiệu sản phẩm mang CDĐL: tem, nhãn, logo sản phẩm, nhãn, bao bì giới thiệu sản phẩm, hệ thống đảm bảo tính mỹ thuật, có hiệu quả quảng bá cao, đã in ấn logo, nhãn mác và thực hiện dán tem truy xuất nguồn gốc cho gừng hàng hóa mang CDĐL “Kỳ Sơn”. Đã xây dựng, hoàn thiện, tổ chức hội thảo, góp ý, lấy ý kiến các chuyên gia, ban hành, tập huấn quy trình kỹ thuật trồng, chăm sóc, thu hoạch và bảo quản sản phẩm gừng mang CDĐL “Kỳ Sơn” của huyện Kỳ Sơn, tỉnh Nghệ An. Áp dụng các quy trình, xây dựng mô hình trồng thâm canh gừng cho năng suất đạt bình quân từ 31,7-45 tấn/ha, năng suất tăng thêm từ 24,3-70% so với sản xuất đại trà, lãi thuần đạt từ 178.250.000-413.750.000 đồng/ha.

UBND huyện Kỳ Sơn tổ chức việc quản lý CDĐL, tiến hành giám sát và kiểm soát

việc tuân thủ các yêu cầu về chất lượng được nêu trong bản mô tả và tuân thủ các quy định trong quy chế quản lý và sử dụng CDĐL sẽ được thông qua trong toàn bộ hệ thống các nhà sản xuất và kinh doanh gừng Kỳ Sơn, tiến hành trao quyền sử dụng CDĐL “Gừng Kỳ Sơn” cho các hộ sản xuất và kinh doanh gừng trong khu vực địa lý. Gừng Kỳ Sơn được đóng gói vào các dụng cụ đựng dưới hình thức (bao, túi, hộp giấy carton...) có thể cung cấp trực tiếp đến người tiêu dùng. Trên túi/hộp đựng gừng được ghi theo quy định tại Nghị định 89/2006/NĐ-CP về nhãn hàng hóa và các văn bản hướng dẫn thi hành.

Sau khi “Gừng Kỳ Sơn” được nhà nước cấp chứng nhận CDĐL, người dân đã và đang mở rộng diện tích. Năm 2020, diện tích trồng gừng toàn huyện đạt gần 1.000ha (hết diện tích CDĐL được cấp văn bằng), giá bán cao hơn so với năm trước từ 5-7.000 đồng/kg với cùng thời điểm (có lúc tăng lên đến 20.000 đồng/kg thời điểm làm giống năm 2020). Người dân cũng được hỗ trợ nhiều mô hình để khai thác phát triển CDĐL Gừng Kỳ Sơn như mô hình trồng gừng trâu ruột vàng gắn với liên kết tiêu thụ sản phẩm mang CDĐL “Kỳ Sơn”, các mô hình khuyến nông... Diện tích trồng gừng ngày càng được mở rộng, nông dân được hỗ trợ về kỹ thuật nên năng suất, chất lượng gừng tăng, góp phần nâng cao thu nhập, tạo công ăn việc làm cho một bộ phận lớn người dân bản địa, từng bước giảm nghèo bền vững.

Việc công nhận CDĐL “Gừng Kỳ Sơn” đã nâng cao vị thế, danh tiếng của sản phẩm, tăng khả năng cạnh tranh của sản phẩm gừng Kỳ Sơn trên thị trường trong nước và xuất khẩu, được pháp luật bảo vệ trên thị trường. Đây là mô hình dự án khoa học hỗ trợ phát triển tài sản trí tuệ có hiệu quả, tạo mô hình mẫu để nhân rộng cho nông sản trên địa bàn tỉnh Nghệ An, làm mô hình, tài liệu, kinh nghiệm cho các nhà sản xuất các nhà quản lý trong bảo hộ sở hữu công nghiệp cho các sản phẩm khác của địa phương, đặc biệt là các sản phẩm nông sản.

Một số vấn đề đặt ra với sản phẩm gừng củ Kỳ Sơn

Có thể khẳng định gừng Kỳ Sơn được bảo hộ CDĐL là một thành công trong việc phát triển tài sản trí tuệ của tỉnh Nghệ An, nâng cao giá trị cây gừng cho nông dân huyện Kỳ Sơn, mở rộng về diện tích và năng suất. Tuy nhiên, để tăng cường khai thác và phát triển sản phẩm này, cần giải quyết một số vấn đề như sau:

- Đối với các vùng không nằm trong phạm vi được công nhận CDĐL mà có diện tích trồng gừng cần phải có giải pháp cụ thể để hạn chế xâm phạm, lạm dụng bản quyền thương hiệu gây ảnh hưởng sản phẩm “Gừng Kỳ Sơn”.

- Cần tăng cường công tác truyền thông qua tuyên truyền, quảng bá về CDĐL Gừng Kỳ Sơn. Đặc biệt đẩy mạnh việc ứng dụng các tiến bộ kỹ thuật vào sản xuất, làm tốt công tác quản lý chất lượng đầu vào: giống gừng, phân bón, thuốc bảo vệ thực vật, quy trình kỹ thuật chăm sóc, phòng trừ sâu bệnh, thu hoạch và bảo quản gừng. Khuyến khích và có cơ chế hỗ trợ các doanh nghiệp, hợp tác xã sản xuất và kinh doanh gừng sử dụng logo, tem nhãn. Đồng thời khuyến cáo người tiêu dùng khi mua sản phẩm gừng nên mua các sản phẩm đã được gắn logo và được bán tại các địa điểm uy tín.

- Cần xây dựng các giải pháp để phát huy CDĐL Gừng Kỳ Sơn với mục tiêu: Nâng cao hình ảnh, giá trị thương hiệu gừng Kỳ Sơn trở thành thương hiệu OCOP, “Gừng hữu cơ”. Khuyến khích, hỗ trợ các doanh nghiệp, hợp tác xã sản xuất, kinh doanh gừng Kỳ Sơn tích cực, chủ động xây dựng, phát triển thương hiệu, tạo dựng uy tín doanh nghiệp, hợp tác xã trên thị trường. Phát triển thương hiệu “Gừng Kỳ Sơn” gắn với phát triển các sản phẩm chế biến từ gừng. Tiến tới xây dựng, phát triển thương hiệu “Gừng Kỳ Sơn” là sản phẩm thương hiệu quốc gia.

- Cần có cơ chế khuyến khích các hợp tác xã, doanh nghiệp bao tiêu sản phẩm gừng Kỳ Sơn, tránh tình trạng được mùa mất giá./.